

Úvodní kapitoly z filosofie [ETF UK]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[Úvodní kapitoly z filosofie \[ETF UK\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[Úvodní kapitoly z filosofie \[ETF UK\]](#)

◆ přednáška, česky, vznik: 3. 3. 1995

◆ lecture, Czech, origin: 3. 3. 1995

Úvodní kapitoly z filosofie [ETF UK] [1995]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: A to proto, že máme příležitost konfrontovat některé věci. Tam při té konfrontaci vždycky je ta velká výhoda, mimochodem to je otázka dialogu, že dialog je vždycky konfrontace. To není takové sympatické promlouvání nebo hovoření dvou, tří nebo více lidí, kteří se shodují. Vždycky je to konfrontace. A je to konfrontace zvláštního typu, nikoliv polemická, i když může tam tu a tam nějaký polemický tón zaznít, to není nic proti dialogu.

Dialog rozhodně není série formulací monologických, že prostě každý slušně počká, až ten druhý domluví a pak řekne své. A pak zas ti ostatní také slušně počkají a pak řeknou také své. To není žádný dialog.

Dialog je, když skutečně nasloucháte tomu, co druhý říká a pak se do toho trefujete. A to buď se sympatií, nebo s antipatií, buď se souhlasem, nebo s nesouhlasem, ale jde o porozumění.

Já nevím, jestli dovedete, jestli máte už tolik zkušeností a dovedete pochopit, že třeba já mám, až jsem tím zatížen, ve chvíli, kdy někdo se mnou příliš souhlasí, tak už hledám, kde bych se od něho distancoval. Protože to není možné, já tomu nevěřím. To bychom se museli několik let znát, ale když moc souhlasí, tak já mu nevěřím. Ne proto, že bych ho podezíral, že lže, ale já nevěřím tomu, že jeho dojem, že souhlasí, je v pořádku. On nemůže vědět, v čem všem ještě by vlastně musel nesouhlasit. Je to takový předpoklad, je to takový tik. Možná, že tohleto má mnoho filosofů, že jsou tak navyklí, že v těch nejpodstatnějších věcech nemají nikoho, kdo jim rozumí, že prostě najednou, když někdo se tváří, jakože rozumí, tak mu nevěří. Nevěřím vlastním uším.

Je to trochu až zatížení, je to jakýsi tik. Já to přiznám, ale metodicky je to neobyčejně dobré. Prostě skutečně ve filosofii musíme si přesně vykládat to, co ten druhý říká, tak, že vlastně já si to upravím pro sebe a po svém. A tak můžu souhlasit. Já vlastně souhlasím se sebou. To je ta problematická záležitost na celé věci, že když já jsem připraven souhlasit a přijmout to, co říká ten druhý, tak vlastně já přijímám sám sebe, a ne jeho.

Já nejdřív musím najít, kde se lišíme a pak přijmout to, v čem je ten druhý jiný. A to nemohu vidět, nemohu poznat, leč z distance. Když je jiný, tak to je něco jiného, než říkám já, a tudíž já musím vědět, že tady je problém, tady je konfrontace. Dialog bez toho nemůže existovat. To je důvod, proč čteme autory jiné a proč... a zas vlastní zkušenost, já velmi rád čtu právě filosofy, kteří mě dráždí, kteří mně dovolují nesouhlasit.

Proto třeba, když jsem holandské přátele žádal o to, aby posílali Heideggera, a holandské přátele říkají: „No zrovna Heideggera, když se tak blbě zachoval.“ Zaprvé není důležité, jak se zachoval vzhledem k nacismu, ve filosofii tohleto není nejdůležitější, nejdůležitější je ten způsob myšlení, tady jsou ty chyby. Mě nezajímá, co udělal, jaké chyby udělal mimo. Jde mi o ty chyby, které jsou v té filosofii. A zadruhé teda právě proto, že tam ty chyby jsou, tak ho musím znát. Kdyby byl nějaký filosof, který je mi sympatický, tak proč vlastně se jím mám zabývat? To já si to vymyslím za něj, když myslíme stejně. Což urazí, já vím, a proto jsem to řekl.

Já tady chci upozornit na několik formulací, zase bude to asi půl druhé stránky ani ne, snad tak nějak odhaduji od oka asi ze strany 16 až 19, ale tam na té 16. a začátku 17. strany, tam spoustu věcí vynechám. Je to místo, kde mluví v té první přednášce *Rozum a filosofická věda*, kde mluví Jaspers o tom objímajícím. Já už jsem to říkal, jen připomenu, že *das Umgreifende* je překlad toho *periéchon* a je to navázání na Hérakleita, který říká, že rozumný se člověk stává, když se nadechuje toho *periéchon*, kterého se prostě musíme nadechnout. Není v nás ten jako myšlenka. Je to kolem nás všude a my se to musíme nadechnout.

Tak to je to *periéchon* a teď tam vykládá, co to objímající je, a objímajícím mimo jiné, jak sám Jaspers říká, je také to, co jsme my. Také my v jistém smyslu jsme tím objímajícím. To je nesnadná myšlenka, znamená to, že my sami sebe nemůžeme chápat jako něco daného. My jsme sami sobě jakoby objímající, tím objímajícím. To znamená – a to je to, k čemu se vrátíme – o čem říká Jaspers, že jsme sobě darováni.

Prostě my sami sebe v jistém smyslu musíme považovat za dar. My jsme sobě darováni. Je to trošku paradoxní formulace, protože jakýpak dar, když není komu? My jsme sami to, co jsme, jsme vlastně darem. To je paradoxní formulace, ale nechme to. Podobně jako to, že se narodíme do jisté doby, je darem a zároveň zatížením, a musíme vědět, že to není jenom zatížení. Podobně jako to, že se narodíme do jisté doby, je darem a zároveň zatížením. Podobně jako to, že jsme vybaveni nějakými geny... my nejsme to, co ty geny jsou. To je naše výbava, to jsme dostali jako výbavu. A to je darování a zároveň zatížení, vždycky obojí. U někoho je to víc zatížení, u někoho víc obdarování. Talentovaní jedinci jsou velmi obdarováni, ale zároveň to je zatížení tou odpovědností, nesmějí promarnit.

Na druhé straně jsou lidé, kteří jsou málo obdarováni, a tedy vlastně jsou zatíženi, mají nedostatek, a to tělesný nebo duševní nebo jakýkoliv jiný. Ale zároveň tím jsou odlehčeni, protože od nich se méně očekává. To vždycky ten dar a zatížení jdou spolu.

A také my sami jsme zároveň darem a zatížením. A tam je ten rozdíl ještě tak, že to není nic objektivního, nýbrž ta zatíženost je vždycky také naše aktivita, výsledek naší aktivity, že my sami sebe zatěžujeme, a to sami sebe. To je ten důvod, proč člověk musí odstupovat od sebe, musí najít způsob, jak se na sebe dívat jakoby odjinud. Přesně řečeno, jak sám se musí postavit mimo sebe a nechat sám sebe za sebou. To je vlastně poslání člověka a znamená to, že vlastně on ve jménu toho daru, jímž je sám sobě, tak se distancuje od toho zatížení, jímž je sám sobě.

No a tady tam to objímající, jež jsem já, to je také objímající, to není jenom ten svět, to není jenom jenom *logos*, v němž jediné je možno něco říci, co dává smysl a tak dále, ale také tím, čím jsem já, tak je tady rozebíráno v několika způsobech, jak je to objímající, jímž jsem já k dispozici. A vždycky se tam ukazuje, že je to polarita subjektu a objektu. Tak toto je východisko a teď se tam ukazuje objímající, jež jsem já, jakoby objímá to objímající, jež je bytí samo a je jím zároveň objímáno. Tomuto bytí říkáme svět v prvních třech polaritách a je zde jakožto okolní svět, jakožto předmětnost toho, co lze vědět, jakožto ideál. To jsou ty tři. Ve čtvrté polaritě mu říkáme *transcendence*. K tomu slovu *transcendence* se vrátíme, je to vlastně velice nepřipadný termín u Jasperse, to si prokážeme. *De facto* by se to mělo nazývat *descendence*, a nikoliv *transcendence* nebo nějak jinak, nejspíš ta *descendence*. Ale to si ještě ukážeme. Víra v nejširším smyslu znamená – my jsme se nemýlili, tak jsem to také citoval minule, teď jenom na okraji a přejdeme k něčemu jinému – víra v nejširším smyslu znamená tedy být přítomen v těchto polaritách. My jsme ukázali, že vždycky dar a zatížení je nějak spolu, tak jsou to polarity, ovšem ne polarity, které jsou vedle sebe, není to žádná *juxtapozice* těch dvou, nýbrž vždycky je to spolu a my to musíme nějakým způsobem překonávat, nějak se v tom orientovat. A orientovat se v tom správně znamená právě ta víra. Víra tedy znamená být přítomen v těchto polaritách, neboť tato přítomnost se nemůže v žádném případě vynutit rozvažováním, s tím nižším rozumem, s tím *Verstandem*, nýbrž je vždy z vlastního původu. Z vlastního původu, který nemohu chtít, který tady už vždycky je, to je to obdarování, nýbrž z něhož chci, z něhož jsem a vím. Z něhož chci, jsem a vím. Tedy tady někdo musí chtít a někdo musí vědět. A tento někdo je si darován a nemůže sám sebe chtít, protože není, kdo by chtěl.

V tomto smyslu každé já, každé naše já, každé já konkrétního člověka je tohoto typu. A teď tady mluví o objímání, což je *Dasein*, o vědomí vůbec a o duchu. To vynecháme a začneme teprve tím čtvrtým, to jest existencí. Což je to nejpodstatnější v Jaspersově filosofii existence, podobně jako u Heideggera, a my musíme rozumět tomu, co to znamená, ta existence. Už jsme si říkali, že ve středověku a na začátku novověku prostě slovo existence neznamenal nic víc než výskyt proti *essenci*, což je to, co činí věc tím, čím je. Existence neznamená nic jiného než to, že ta věc, která je činěna tím, čím je, tou *essencí*, že ta věc je někde v [nesrozumitelné], tedy *essence* zajíce je ta zajícovitost, ale že tuhle nebo támhle je zajíc, že se tam vyskytuje, že tento les má čtyři zajíce a ne žádného zajíce, to je otázka existence. Tak takhle se to vyvíjelo. A proti tomu filosofie existence zatěžuje znovu ten termín existence, *existentia*, zatěžuje původním významem. To je otázka, jestli to není původní ve smyslu historicky původní, nýbrž ve smyslu hlubší, to, co filosof nazývá původním. To je, že to jde z kořenů. A ty kořeny si ani v minulosti nemuseli moc uvědomovat. U jazyka vždycky je velice důležité jít k tomu původnímu, i když to vůbec neznamená k

minulému, že to původní nemuselo být dříve ukázáno, nemuselo být na povrchu, nemuseli lidé si toho museli všimnout, a přesto to bylo původní.

V tomto smyslu tedy ten původní význam *ex-sisto* je... a teď to vykládají různí filosofové existence a potom přebírají sekundární existencialisté, vykládají různě. To je třeba to, co jsem teď řekl o existenci a *essenci*, tohle najdete, to přebírají také existencialisté, a to najdete třeba u Sartra v tom jeho slavném spisu, který oběhl celý svět po válce, psal ho někdy koncem války, dokonce vyšel koncem války, protože část Francie už byla osvobozena, takže v té osvobozené části už vyšlo... jmenovalo se to *Existencialismus je humanismus*, *L'existentialisme est un humanisme*. Do češtiny to bylo dokonce přeloženo hned v šestačtyřicátém nebo sedmačtyřicátém roce, vyšlo to v jednom svazku, v jednom sešitě *Listů*, což byl takový časopis, vycházel čtyřikrát ročně, nemýlím-li se, nebo šestkrát, a tam jedno číslo bylo věnováno existencialismu a tam najdete velice pozoruhodné články Patočkovy, u Riegra. Rieger tehdy ještě nevěděl, že vlastně marxista není, přihlásil se k Heideggerovi, ale pak se ukáže, že se přihlásil k marxismu vůbec a také za to dostal profesuru. Je tam řada věcí a je tam také něco přeloženo z Camuse. Pokud já nevím, jestli to tady v knihovně... mělo by to být, v jiných knihovnách to asi nenajdete, tam se to vyhazovalo nebo se to ukradlo. Tam najdete celý tento spis Sartrův, myslím, že celý je tam přeložen. Pokud jde o naši domácí literaturu, tak se k tomu vyjadřovala Vlasta Myškovská, jestli to jméno znáte, je to žačka J. B. Kozáka, která se účastnila mnoha podniků filosoficko-teologických a tak dále, byla to protestantka. K tomuhle se vyjádřila s malou knížečkou, která už nevím přesně, ale myslím, že se jmenovala... že byla vydána *Kalichem*, ale ruku za to nedám. Kde je taková kritika Sartra zvenčí. Jinak kousavou kritiku napsal Jean Wahl ve Francii a jiní se k tomu vyjadřovali, byla to celkem slavná věc, která oběhla celý svět. A doporučuji ji vaší pozornosti, zejména tedy, pokud nečtete francouzsky, tak v nějaké dohledné době vyjde česky.

Takže pokud jde o tu existenci a *essenci*, tak tohle je stejné, naproti tomu chápání existence je u těchto filosofů dosti odlišné. Nejradikálněji jde k těm původním kořenům filologickým, přesněji řečeno filosoficko-filologickým kořenům slova *ex-sisto* Heidegger, který to *ex* vykládá samozřejmě jako ven z a *sisto* odmítá překládat – jako mnozí jiní, i Jaspers i existencialisté – jako aktivitu. *Sisto* není žádná aktivita. *Sisto*, *sistere* je prostě dřepět, sedět, někde stát, a ne se hýbat, ne něco dělat. Čili on říká: stát ven ze sebe. Překládá Heidegger: stát ven ze sebe. To je *ex-sisto*.

Tento paradoxní význam toho slova, který je odvozen ze slova samotného, to není vnuceno tomu slovu. Toto vlastně se musí chápat ve smyslu – a s tímhle jste se asi už setkali –, že to je překlad řeckého *ekstasis*. Tam to je totéž, tam je také *stasis*, to není žádná aktivita, a *ek*, to je také ven z. Čili slovo *existentia*, latinské slovo *existentia*, je vlastně otrocký překlad, otrocké napodobení toho řeckého *ekstasis*.

Vidíte, jak zase další důkaz toho, jak se význam slov v dějinách posunuje. Ne vždycky zásluhou myslitelů, kteří přesně vědí, kam to chtějí posunout; někdy se to posunuje nějak samo. A toto musíme také brát v úvahu. Filosof potom dělá to, že ukazuje na nějaký ten původní smysl slova, když se chce distancovat od toho, jak obecně se toho slova užívá.

Když to nejde a nemá vhodné slovo, nebo to obecné používání slova je vlastně v neshodě s tím slovem, tak si vymyslí jiné slovo. Takže filosofové si vymýšlejí nová slova, odjakživa si vymýšleli, a jeden z největších vymýšlečů byl Aristotelés. Celá řada termínů, které pronikly do evropské filosofické, ale také do nefilosofické dnešní tradice, je vymyšlena, je vytvořena Aristotelem.

Není to tak, že Aristotelés prostě převzal nějaké slovo, jako třeba Hérakleitos převzal slovo *logos* a dal mu filosofický význam. Šel ke kořenům slova *legein*. Aristotelés vymýšlel nová slova, jako *energeia*. Ta je vymyšlena, neexistuje nikde před Aristotelem. A pro nás dodnes energie je – my nevíme, jak tomu říct – energie je něco jiného než síla. Česky neumíme o tom jinak hovořit.

Čili používáme stále slova energie. Nemáme žádné silozávody, ale elektrozávody a tak dále, s tou silou si nevystačíme. Tak *entelecheia* a tak dále, to jsou pojmy v jeho filosofii, bez nichž by nemohl užít to slovo. Totéž platí pro gramatiku. Gramatika prostě, když řekneme dneska podmět, tak na začátku stojí

Aristotelés, který vymyslí poprvé, vytvoří slovo *hypokeimenon*.

A tak dál, takových termínů je strašná spousta. Některé se zachovaly v původní podobě upravené do příslušného jazyka, jiné byly překládány otrocky. A jedním z těch otrockých překladů je právě *existentia*. Přičemž dneska existence a extáze je úplně něco jiného. Ale filosoficky musíme vědět, že to nějaké kořeny má a s nimi počítat.

Tedy nejradikálněji si v této věci počíná Heidegger a zdůrazňuje právě tu souvislost *existentia* a *ekstasis* a mluví o extatické fázi, o extatickém aspektu a tak dále. Aby bylo jasné, že nejde o extázi ve smyslu třeba toho filmu, který jste nedávno možná sledovali, starý film Machatého, nebo v tom běžném smyslu, tak tam píše *ek-staze* rozděleně, a podobně *ex-istence*, dá tam ještě to s, mezi to pomlčku. Tak je to něco jiného – existence a *ex-istence*. Zdůrazňuje ještě, že jde o ten nejpůvodnější, ten nejzákladnější význam slova.

Tedy není to žádné překračování, nýbrž vyčnívání ze sebe, trčení ze sebe. U Jasperse je to právě naopak. U Jasperse není kam trčet, kam vyčnívat, ale je to aktivita. Člověk se rodí jako *Dasein*, jako pobývání. Člověk se rodí jako pobývání a na této úrovni může zůstat a vlastně se nestane pořádně člověkem. Člověkem se stává, když z té roviny pouhého pobývání, časově omezeného pobývání, se dostane k tomu, že ze sebe dělá existenci. To je jeho vlastní aktivita. A to je možné proto, poněvadž člověk je od samého počátku – to je zase problematické velice – od samého počátku je možnou existencí.

On se rodí jako *Dasein*, ale zároveň jako možná existence. Co to je možnost, to je další věc. Víte, že já mám proti tomu velkou averzi a říkám, že to je podvodný termín, také si ho vymyslel Aristotelés – *dynamis*. A pomohl mu tady právě zatížit strašně celé evropské myšlení, možná nejenom evropské myšlení. To ještě vydrží pár set let, možná tisíc let, pořád lidi budou mluvit o možnosti, už si na to tak zvykli.

Jenomže co to je možnost? To je prostě absurdita, to se nedá myslet, a nebo když tak, tak to vede k rozporům. A vůbec je to strašně problematická věc, ten termín možnost, *potentia* původně latinsky. A předtím ještě u Aristotela je těžko pojmenovat, jak on vyjadřuje tu možnost.

Tedy ta hlavní, když už jsme u toho, ten hlavní problém pojmu možnost je najít rozdíl mezi tím, co je a co není možné. My jsme zvyklí o tom hovořit tak, že prostě něco je možné, něco není. To, že to je možné, neznamená, že to je skutečné. A jak my víme, že nějaká skutečnost, která není, je možná? To znamená, že ta možnost už tady musí být. Ne ta skutečnost té věci, ale možnost té věci. Sama možnost tedy musí být skutečná. Proto také ve středověku se zcela běžně skutečnost rozlišovala na to, co je možné, co je skutečné a co je nutné. To všechno jsou skutečnosti. Co je nutné, tak to je pravá skutečnost. Co je skutečné, tak nutně muselo být nejdřív možné. Nic není možné uskutečnit, co není možné v úvodu. Ale to uskutečnění může být náhodné. Může to zůstat také neuskutečněno, ale zůstává to možné. Jinak by to, kdyby to nikdy nebylo možno uskutečnit, tak by to nebylo možné, nýbrž by to bylo nemožné.

No a potom je tady to možné, a potom je těžko něco říct. Zda je nebo není něco možné, my dovedeme odhadovat jenom tím, že někdo už jiný to uskutečnil, a my tedy řekneme, že my bychom to mohli taky. A to je velký problém. Co to je možnost, to je tak nesprávně vytvořený, nesprávně ustavený, namyšlený, nasouzený pojem, že se s ním nedá moc dělat. Je to plné rozporů, a nicméně jsme si všichni na to zvykli. Všimněte si schválně, když hovoříme, kolikrát za den užijeme slova možnost nebo v příslušných odvozeninách. Je to taková hlubina, taková myšlenková tůň nebo takové bahno, se kterým není možno nic dělat. Je to zbytek jakéhosi mýtu, filosofického mýtu.

A teď další námitka je, že když se to tak zavedlo, tak to něčemu musí odpovídat. My na to nemůžeme jenom nadávat, my se bez toho neobejdeme. Čili my musíme rozlišovat, kde je chyba a proč to potřebujeme. Tento rozdíl se vyjasní, když se zároveň vyjasní ta hluboká předsudečná mýtická myšlenka kauzality. Máme totiž tu největší potíž s možností v tom, že ji musíme považovat za skutečnost, za druh skutečnosti, která má nějaký následek. Je to tedy příčina. Možnost se musí stát příčinou uskutečnění. Zároveň ale není dostatečnou příčinou. Čili v rámci kauzality to vypadá tak, že možnost je jedna z příčin, je to jenom podmínka, a skutečnou příčinou se stává ten, kdo tu možnost uskuteční.

Takhle se to dá malinko vylepšovat, někteří to tak dělali, ovšem fakticky to není možno domyslet až do posledních důsledků. Je to nečisté myšlení, i když to trochu něco napraví. A že to je vada, ukázal jasně Hume a nikdo ho od té doby nevyvrátil. Hume prokázal, že to takhle nejde, ani se vším vylepšením není možno takto myslet.

Daleko schůdnější je cesta ukázat, že možnosti nejsou dány, nýbrž možnosti se ukazují jako něco nového. A je tomu tak, a to je skutečně založeno na zkušenosti, můžeme to pozorovat, že každý čin, to znamená podle Aristotela každé uskutečnění možnosti, má mimo jiné jeden velikánský důsledek, že totiž otevře nové možnosti, které tu dosud nebyly. Tedy ne, že tady jsou předem všechny možnosti. Právě tady předem není žádná. Aby se nějaká možnost ukázala, tak je potřeba něco učinit. Na začátku byl čin, nikoliv možnost.

Na počátku byl čin, nikoliv možnost. To je strašně důležité. Protože to je ve shodě s biblickou křesťanskou tradicí, že jde o stvoření z ničeho, ne z možností. Nejdřív je čin a teprve ten čin otevře možnost. Je to nezvyklé, ale v zásadě i první kapitulu *Genesis* je možno vyložit v tomto smyslu. Proto nemohl být celý svět stvořen najednou, nýbrž nejdřív musí být jeden čin, který otevře další možnosti. Všimněte si, že tam je jakási posloupnost, nejprve musí být odděleno nebe od země. Pak musí být oddělena země od moře. Pak musejí být nějaké primitivní předpoklady, pak musí svítit slunce. Nejdřív je tu světlo, to je první věc, ale pak musí být také slunce a hvězdy a na druhé straně na zemi vytvořené rostliny. Má to jistý postup a chce to čas.

To je důležitá věc. Tradičně se to vykládá jako zázrak. To není zázrak. Ani všemocnější Bůh nemůže stvořit celý svět najednou. To nejde. Souvisí to s myšlenkou, že možnosti se otvírají teprve v důsledku činů. Vykládám bibli, vykládám určitou filosofickou myšlenku a je potřeba s ní nějakým způsobem počítat. Jestliže tohle vezmeme vážně, musíme potom vzít vážně také to, co nám ukazuje věda, že tento vývoj netrval sedm dní, nýbrž řekněme patnáct nebo nejméně deset miliard let. Vývoj života trval čtyři nebo čtyři a půl, možná tři a půl miliardy let na této Zemi. Pět miliard let trvalo formování sluneční soustavy. Trvá dlouho, než vychladne mlhovina, slunce vypukne a teď sfoukne do těch planet... z naší planety například odfouklo téměř všechny metan a je problém, kde se tam vzala voda, jestli jí tam zůstalo jenom krystalicky vázáno spousty vody a vodíku. Ale zůstalo tady jenom to nejpevnější, co nebylo možno sfouknout velmi rychle. Je to zbytek nějakých starých přeživších hvězd, kde se mohly vytvořit těžší prvky. Tohle všechno musíme vzít vážně. Takhle vypadalo stvoření. Není to tak, že existuje teologická teze o stvoření a vedle toho věda říká něco jiného. To je právě to, co vytýkám teologii současné, že nebere vážně, zejména protestantské, že nebere vážně, že tématem teologickým musí být také příroda. Teologie se s tím musí vyrovnat. Ta věda nám nelže, ta věda nám říká, jak. Že to bylo stvoření, to neříká věda. My musíme nově pochopit, co to je stvoření. A teď pozorovat, jak to stvoření vypadalo, a ne si vymýšlet. Nebo to odvozovat z *Bible*, to jest z textu lidí, kteří neměli o vědě ani páru.

To prostě nejde. My to musíme *reinterpretovat* tak, aby se neztratilo nic z toho *kerygmatu*. A *kerygma* není, že to je tajné. *Kerygma* není, že tady – i když víte, jak jsou pokusy vykládat, že *Bible* má přece jenom pravdu, poněvadž napřed bylo světlo a pak teprve bylo slunce. To je sice pravda, ale to tam skládáte naprosto svévolně výsledky moderní vědy, které tam nemůžou být.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: Já nevím, jak působí. Proč bychom řekli, jak on působí? Mě zajímá, jaké byly výsledky toho působení. Ale nikoliv, to není logický předpoklad. Tento celý předpoklad je založen na kauzálním myšlení a považuje Boha za první příčinu toho vývoje. Vy jste to tam vlastně *de facto* myslel. To byl předpoklad vaší otázky. A tento předpoklad já považuju za vadu. O to jde. Vy chcete tady teď prostě ustavit jakéhosi prvního hybatele. Ačkoliv si myslíte, že na tom není nic katolického, není na tom nic aristotelského – je to tam.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: Ne, to tak nemusí být. Protože u Aristotela, jak víte, *finis*, konec, je *causa finalis*. Ne, že se nestane. Celou tu dobu, než to dojde ke konci, se to celou tu dobu stane. To je deismus, co si vy myslíte.

Ten hodinář, ten deista, ten to udělá a pak už se o to nestará a ono to běží samo, dokud nedojde péro. Ale Aristoteles a Tomáš, ne, ti vědí, že omega táhne. To je dobrý výklad – dobře tomistický výklad u Teilharda. Omega táhne. To je *finis, causa finalis*. Čili první příčina je zároveň poslední příčina. Takhle to musí být.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: Dobře, ale jestliže řeknete logicky, logicky to z toho vyplývá jediné, když tu příčinnost předpokládáte. Teď počkejte.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: No počkejte. Hospodin jako důvod nebo jako příčina? No, to je náš důvod. Čili my jsme si ho vymysleli. Když se ptá Leibniz po tom, proč je vůbec něco a proč daleko raději není nic, tak se ptá po důvodu, nikoliv po příčině. Protože kdyby se ptal po příčině, tak bychom ho museli považovat za velmi špatného filosofa. Protože se ptá, proč je něco, a předpokládal by, že to něco vyvolává otázku, proč je něco. A to se tedy vlastně na to neptá. To je nelogické. Toho se dopustila celá řada jiných filosofů a ani si toho nevšimli a dělali takové chyby.

Leibniz byl velmi přesný myslitel, ten věděl, že se ptá, sice ve francouzštině je to *raison*, a to znamená stejně tak důvod jako příčina, ale on myslel důvod. Jaký je důvod pro Boha, že je něco a ne nic? A myslí tím důvod pro nás. Důvod, který my bychom pochopili. Protože jinak by to byl důvod pro koho? To by byl nesmysl. A to je právě, na co on se ptá, proč ten nesmysl je. To je ta důležitá věc.

Prostě buď vezmeme na vědomí, že Bůh není součástí stvoření, součástí světa, a pak prostě s ním nemůžeme v tom světě manipulovat. Nebo ho uděláme součástí světa a máme modlu. Musíme se rozhodnout. Prostě my musíme toto stvoření vyložit tak, že tam prostě nemáme žádného *deus ex machina*, který najednou tam něco postrčí, tamhle něco udělá jako nějaký kosmonaut v pokročilé civilizaci, který tam přijde a dá tam nějaká semínka a ono to začne růst. Prostě to všechno – proti tomu přece mluví celá hebrejská tradice. My nesmíme Boha takto myslet. To je prostě chyba.

Proto se nesmí vyslovovat to slovo, aby to nebylo samozřejmé, že s ním počítáme jako se součástí světa, v kterém žijeme. To je protest proti všem formám náboženství, které mají bohy, kteří tady jsou a můžou se na ně obracet a podkuřovat jim něčím a myslet si, že za to něco dostanou. Toho všeho se musí odbourat. Prostě a dobře, je potřeba vyložit stvoření a neříct slovo Bůh.

To je to, o čem mluví Bonhoeffer, že Bůh je to nejvíce nábožensky zatížené slovo a musíme se bez něho obejít a žít. A nejenom bez toho slova, protože nám nepomůže, když dáme jiné slovo a bude to totéž. Já jsem proto jenom pro odlehčení mluvil o pravdě, protože už to vymyslel Hromádka, vymyslel to Rádl, vymysleli to někteří jiní. Kdyby náhodou se to ujalo, tak začnu protestovat proti slovu pravda, aby se jí neužívalo jako kdyby to byla nějaká velká síla, nějaká mocnost, která to všechno má na starosti a dělá to. Tohle je prostě to, čeho se především musíme zbavit, abychom mohli postavit vysvětlení světa. Toto si musíme představit.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: A já se o ni neopírám, to jsem řekl. Právě, to jenom potvrzuje to, co říkám. Ale já jsem jenom chtěl říct, že to nemám z *Bible*, že nechci to odvozovat z *Bible*. Ano, může to – já jsem jistě zatížen *Bibli*, takže pochopitelně je možno tam najít ty vlivy. Ale mně jde o to, že tady je to filosofie. Filosofie se nemůže opírat o nic. Ani o *Bibli*, ani o žádného velkého filosofa. Všecko, každého musí *reinterpretovat* takže teď támhle, kdo to byl další? Vy jste tam byli vzadu, já nevím, který z vás taky byl.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: Ne, to není v pravém souhlase. A jaké nóty? Já teď nevím, co... to musíte říct, o co jde. O tom nebyla řeč. Ano.

--- (s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...v čem vidíte tu výhodu? Teď najednou mluvíte o tom, že s tvým životem [nesrozumitelné] a předtím jsi protestoval, že [nesrozumitelné]. Já jsem říkal předtím a najednou vám to nedělá potíž a už jsou živé. Co? No. Když... [nesrozumitelné].

Hejdánek: Neztotožňuji, protože to stvoření trvá furt až do dneška a pořád dál po věčnosti. Nedělní nebo sobotní den přijde teprve v *eschatu*. Ano a další... myslím, že to je pojmově víc doma. Ne ten čtvrtek. Tak jsem toho možná přebil, já nevím, ale já mám přednost, že to je jediná, tak ne, dvě věci.

Jiný hlas: [nesrozumitelné] ...že není ve světě, jsem naopak říkal, vůbec není ve světě, jak by mohl být virus... a není, ne že je. Je tak. Ano? Ano.

Hejdánek: Ale opatrně taky. Pokud to používají, rozumíte, to slovo bůh sice ve stejném smyslu, ale většinou je to v jiném smyslu, protože jakej to má smysl? No, protože jakej má smysl vůbec mluvit o Bohu, když jsou náboženci, kteří mají spoustu bohů, jakej má smysl mluvit, že je jenom jeden, ten jejich bůh jenom jeden? Vždyť to k ničemu není možné. Jakej má smysl pak mluvit o Bohu? Vždyť je to přece *allgemein* náboženský pojem. Proč vůbec o něm mluvíme jako o Bohu? Vždyť to nemá vůbec s křesťanstvím, nemá to s Bohem, s *Hospodinem*, to nemá co dělat. Prostě to slovo, které není posvátné přesto. To mají všechna náboženství. To je slovo u *Platónových* vzorců. Jde o to, co se tím myslí. A teď jde o to, tím nemyslet nic skutečného, nic, co by bylo součástí skutečného světa. Ano, dobře.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: Ne, není. Ne. Není. To je chybná logika. To, co je ve světě, je pouze odpovědí na pravdu a není to nikdy pravda sama. Pravda je jenom výzva. Výzva. A to, co se děje ve světě, je špatnou nebo dobrou odpovědí, nebo žádnou odpovědí, což je špatná odpověď na výzvu pravdy. Na výzvu Boha. Na výzvu stvořitele nebo něco takového.

To je správně, ano, to je *inkarnace*. Poslaná do světa. Ale nikdy se s tím světem neztotožní. Ten svět to neuzná. To znamená, nenajdete ji nikdy ve světě, tu pravdu nebo toho Boha. Tam je nenajdete. Tam najdete jenom stopy toho, že ve světě je spousta odpovědí na něco, co tu není, ale co musíte, poučena tím, co se v té historii světa děje, co musíte očekávat, že také eventuálně spousta odpovědí, že také na vás se odpovídá, bude vyžadována odpověď na hlas světa.

To je jediná věc, co nám může historie, ať už přírody nebo lidských dějin, říct. Že celý svět je odpovědný na tuto výzvu. Ta výzva není někde v minulosti, ona stále přichází, vždy znovu přichází z budoucnosti a my na ni máme odpovídat a musíme být připraveni, že také ta výzva se může najednou...